

Da pa že danes obhajamo to slovesnost, je priča, kako da Slovenci tudi vemo in znamo častiti in slaviti brez za-
držka izvrstne postave; je priča naše hvaležnosti do stva-
riteljev njih, do vladarjev in pravaučenih mož, je priča, da
smo dobri in zvesti državljani.

Z nadušenjem in ponosom pa moram v tem trenutku
in pri tej priložnosti obhajati spomin moža, našega rojaka,
ki je bistrega uma, pravičnega srca, navdan prave večne
pravice udeležil se pri sestavi in razjasnjenju tega dr-
žavlanskega prava, ki je na Cesarjevo povelje leta 1811
na dovršeno delo nastavljal zadnjo oestro svojo pilo, ki je
zato sprejel posebno zahvalo Cesarjevo in ki je posled
mnogih še drugih spisov postal prvak med avstrijskimi
pisatelji na polju pravoslovnem.

Ta veljak je Tomaž Dolinar, rojen blizu Loke 11.
decembra 1760 v čistih gorenskih zrakovih, umrl 15. fe-
bruarja 1839 na Dunaju. Sin prostega očeta se je dvignil
na prestol dušne sijajnosti, da sveti, celemu pravoslovnemu
svetu znan, v slavo in čast naši domovini. Vsak narod časti
svoje veljavne može; tudi mi jih moramo slaviti, ter poka-
zati, da dušna moč, dušni razvitek sinov našega naroda
nam je največi ponos. Zato z Vami, slavni in častiti go-
spodje, se radujem neskončno, da mi je dana prilika, slav-
nega rojaka poslati v milem maternem jeziku.

Naj se kakor koli misli o zakonskem pravu od njega
posebno zjasnjenem iz obzira čisto civilnega ali cerkve-
nega, to je gotovo, da prijatelj ali nasprotnik obzira Doli-
narjevega, v zakonskem pravu mora občudovati bistrum-
nost, doslednost in jasnost Dolinarjevih pravospisov. O tem
med nami Slovenci ne sme biti razločka. Rekel sem zato,
da radujem se ga spomniti v maternem jeziku, ker on sam
ga je cenil visoko, ko je v svojih spisih obstal, da vseh
svojih mnogih tanko in oestro se ločivnih misel ni mogel
dostojno izraziti v tuji nemški besedi in vendar je pisal
tako jasno in določno v nemškem jeziku, kakor noben drug
vseh avstrijskih razjasnjevalcev civilnega prava.

Vem tedaj, da ozira se danes tudi Dolinarjev duh na
nas in da se z nami raduje v dvojnem pomenu. Njegova
slava je zvezana s slavo civilnega prava.

Slave pa vreden je zakon prav državljskih. To pravo
zajeto je iz večne naravne pravice, ker človeštva, vred-
nosti človeka ne prezira nikdar, temveč posebno izrekuje
postavo, da človek ima prirojene pravice svoje, ker po-
stavlja celó v posebnem stavku (§. 7) naravno pravo za
razsojilo nekterih pravnih razmer, ker še nerojenim otro-
kom odločuje pravice in v nezgodnjih okoliščinah rojenim si-
rotam hrano in odgoj, ker v mnogih družih razmerah po-
sesti, služnosti, dedovanja, pogodb, odškodovanja sledil le
takim pravilom, ki se zlagajo kolikor mogoče z naravnim
pravom, in ker tudi je postalo za občno ustavno državno
pravo budivno svetilo.

Poslednja ta vrednost, mislim, je jasna. Človek, ki je
vezan v raznih pravnih razmerah na postave iz naravnega
prava zajete, odgoji in utrdi si v srcu spijočo misel in
željo, da bi tudi veljale med državljani in državo človeštvu
primerne, svobodne postave, da utemeli se tudi v ti važni
ali še važnejši razmeri vsem državljanom enako naravno
pravo. Dokler pravica čista velja med državljani, in ohrani
se sodništvo pravično in pošteno v kaki državi, neugasne
pravice in svobode žar, temveč tli v prsih zaprt, iz katerih
udari v plam hrepenenja po ustavi prave svobode. V tem
obziru je civilni zakonik prednik in budnik naše državne
ustave in hvala Večnemu, da smemo očitno se zbirati in
posvetovati o občnem blagru, da nam dovoljeno je to po-
slednjič izusteno hvalo v državnem zakoniku priznati, da
zamoremo upati, da ravno posled ustave s pomočjo ljudskih
posvetovavcev se bode dalo iztrebiti, kar je v tem zakoniku
zastaranega ali z ustavno svobodo se in naravnim pravom
ne zlagajočega.

Zato se mora zavrniti zvanja in tudi domača preojstra

kritika, ki očita našemu zakoniku mnogo pomanjkljivosti.
Ima jih tudi; saj je delo človeško; al kritika mora gledati
na čase neugodne naše državne preteklosti in če Bog dá,
prišli so časi za nas Avstrijance bolj jasni, v katerih nam
bode mogoče, tudi v zadevah državljskih postav slediti
po viru prave svobode. (Kon. prih.)

Kratek pogled na književnost jugoslavensko.

Naši bratje in sosedje na Hrvaškem srečnejši so že od
nas Slovincov, ker njih jezik vživa že popolnoma pravice,
kterim so se pri nas še le poslednji čas malo po malo za-
čele odpirati vrata. Pri njih se ne tarejo najboljše narodne
sile o trudu za narodne pravice, ampak radostno se obde-
luje samo polje narodne omike. Po takem jim je literatura
tudi praktična; mi Slovenci, ki se nam še tako strašno
zamerja, če po čitavnicah in med seboj rabimo le materni
jezik, obdelujemo najbolj slovniško polje, kar bi moralo
poslednje biti; štokavski bratje pa malo se pečajo s slovni-
cami, pa pišejo posebno lepoznanstvene knjige, namenjene
ne samo za šole, kar mora pri nas Slovincih biti za sedaj
posebna naša skrb, ampak za djansko, praktično življenje.

To nam pokazuje njihova literatura lanskega leta. Nismo
v Ljubljani na tem, da bi mogli naštetiti vse ali veči del
hrvaških takih knjig; pa kar mi jih je pri roki, potrjuje mi
to resnico. Ker so šolske knjige večidel gotove, izhajajo
knjige ali za omikavni, kratek čas, ali pa za djan-
ske potrebe. Od prve vrste so, na pr., „biedna Mara“,
„Put na plitvička jezera“ (v vojniški granici), „Put u Ita-
liju“, šaljivi spisi g. Jurkovića — vse krasno pisane knjige,
da je veselje prebirati jih. Druge vrste so: odlomci iz
državnega prava hrvatskoga od Račkega, ki sega
posebno v polovini dosti tudi v povestnico slovenskih krajev;*)
kakor prevodi dramatičnih del; da so take dela od praktične
potrebe, vidi se iz tega, ker imajo v Zagrebu narodni svoj
teater, pa so prisiljeni, da zatega voljo nagrade ali darila
podeljujejo za najboljše take dela izvirne in v prevodu. Taki
so „Razbojníci“ Šilerjevi, ki jih je pohrvalil slavnoznani
prevoditelj mnogih Puškinovih del in Šilerjevega Viljelma
Tella. Mi to knjigo kakor tudi druge njegove prevode pri-
poročamo, in njegove „razbojnike“ posebno za tega voljo,
ker je to na posled omenjeno delo od presojevavcev za naj-
bolje priznано dobilo nagrado ali darilo.**)

Naj še omenimo dve druge knjigi, ki jih prav živo pri-
poročamo slovenskim bravcom; prva je prekrasna, že več-
krat pohvaljena Kurelcjeva knjiga: „Recimo koju“, ki se
pri gospod Giontini-tu dobí po 75 nov. kr., polna prelepih
misel, pisana v jeziku trdo skrčenem, da morebiti krajšega
ni. Druga, ki je pred nekimi tedni beli svet zagledala, je
„Pismo slovjensko napisano od Račkega; v lepem, gladkem
jeziku uči početek pisanja sploh, in posebno v runah, ob-
širno pa razlaga razmero med glagolico in cirilico, in ra-
dostni priznavamo, da je prav znanstveno. To knjigo pri-
poročamo posebno tudi vsem knjižnicam, akoravno je cena
le en goldinar in 10 novih, tedaj dospevna tudi za druge
spoštovavce dobrih slavenskih knjig. J. M.

Darovi matice zagrebške.

Kakor so „Novice“ obljubile, dajo danes na znanje, da
je Matica ilirska po g. Jakiću vsaki gimnazii slovenskega
jezika 3. dné t. m. poslala od vseh po nji založenih knjig
en natis, namreč:

1. Ban M. Dubrovnik za g. 1851. III. svezak.
2. Demetra dramatička pkušnja II. sv. (Teuta).

*) Vse te knjige, kakor tudi na koncu omenja od Račkega, dobijo
se pri gosp. Giontini-tu.

**) Kdor bi jo želel kupiti, jo dobi po 1 fl. pri uredništvu „Novic“.